

РЕЦЕНЗІЇ

УДК: 378: 94(075.8)

О.В. Зінько

ЗІНЧЕНКО А.Л. ІСТОРІЯ. ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ: НАВЧ. ПОСІБ. ДЛЯ СТУД. ВИШІВ СПЕЦ. «ІСТОРІЯ» / А.Л.ЗІНЧЕНКО. – ТОВ «МЕРКЬЮРІ-ПОДІЛЛЯ», ВІННИЦЯ, 2014. – 236 С.

У статті прорецензований навчальний посібник А.Л.Зінченко, в якому окреслюються предмет і завдання історії як науки, основні етапи її розвитку; розкрито призначення основних історичних дисциплін.

Ключові слова: історія, національна спадщина, революція гідності, історичні джерела, допоміжні історичні дисципліни.

Рецензована книга – навчальний посібник, в якому розглядаються особливості професії, суспільне покликання історика як фахівця й громадянина, подаються матеріали, що сприятимуть формування у студента інтересу до вивчення історичних джерел, усвідомленню значення діяльності історика в плеканні історичної, культурної, та екологічної свідомості.

Посібник має дванадцять розділів у кожному з яких розкривається тематична проблематика, яку автор пропонує розглянути в рамках Вступу до спеціальності «Історія»: історія як наука та фах; історія науки історія; як рухається історія; історія і географія; корені українського народу; Україна європейська: історія і сьогодення; становлення фахівця історика; студент-історик: право на здобуття кваліфікації та обов'язки; історична пам'ять та історична свідомість; у колі історичних дисциплін; технологічні винаходи в історії людської цивілізації; цивілізація і довкілля. Після кожного розділу пропонується список використаної літератури, а також запитання–завдання для самоконтролю знань студентів.

В розділі «Історія як фах» розглядається питання: Історія: зміст і значення. Автор пояснює, що саме слово «наука» означає знання про довколишній світ, які описують природу, суспільство й людину як системні явища і мають об'єктивний характер, тобто засновуються на вірогідних доказах. Сучасні історичні знання нагромаджуються саме таким чином, тобто перевіряються й обґрунтовуються виробленими науковою спільнотою методами на основі представничого (різнобічного, достатньо повного, за можливості – вичерпного) кола джерел. Тому історична наука має завданням вироблення достовірних знань про минуле людського суспільства й передавання їх у вигляді опису й пояснення цього минулого.

Автор зазначає, що не всі розуміють цінність історичного знання, тому пропонує розглянути підпитання: Історичні знання як суспільна потреба. Оскільки історія є своєрідною колективною пам'яттю суспільства про минуле, то минуле відображається у суспільних скарбницях пам'яті: документах архівів, працях професійних істориків, матеріалах кіно- та фото документалістів, у монументах, пам'ятних місцях, літературних та малярських творах на історичну тематику. Все це спонукає плекати цінності культури, зберігати цілісність нації, впливає на формування громадянського суспільства й розуміння цінностей демократії, формування високого рівня історичної свідомості, необхідність спрямовувати свою професійну діяльність в дусі національного інтересу. Ключовою функцією історичної освіти є виховання патріотизму.

В розділі «Історія науки історії», автор акцентує увагу на зародження історичної думки та історіописання на прикладах античних істориків, елементів давньокитайської історичної науки, середньовічних істориків, історичних знань в Русі-Україні та концептуальних підходів наукового характеру XIX-XX ст.

Історичні закономірності, циклічність історичного процесу, історія і цивілізації, війна і мир як явища історії автор навчального посібника пояснює в розділі «Як рухається історія». Людське суспільство – це складна рухлива система, яка постійно розвивається й змінюється. Виділення закономірностей та визначення універсальних законів для всіх часів і суспільств є справою складною, але без усвідомлення загальних закономірностей історичного процесу знання перетворюються на скриньку з фактами. Одним з варіантів опанування був запроваджений хронологічний поділ історії на епохи.

Актуальними є пояснення А.Л.Зінченко, на прикладі російської агресії проти України 2014 р., такого історичного явища як війна, яке є надзвичайно живучою та характерною як для давно минулих епох, так і для сучасності.

Навчальний посібник пропонує розділ: Історія і географія, в якому пояснюється історія вивчення Ойкумени, важливість історичної географії, історичної ономастики, орієнтації в довкіллі, закріплення спостережень у відтворенні їх у зображеннях на прикладах давніх картографів та зображень українських земель на старих картах.

Важливим є розгляд проблемного питання про походження українського народу в розділі: Корені українського роду. Автор пропонує на прикладі формування історичної свідомості розглянути процес деформації свідомості українського народу після панування чужої державної та церковної пропаганди. Тому, на думку А. Л. Зінченка, необхідно приділяти більше уваги питанню походження українців, мовно-культурної та історичної окремішності. В посібнику акцентується увага на те, що за висновками археологів, істориків, мовознавців та антропологів, український етнос почав формуватися в ту саму історичну епоху, що й інші європейські етноси – чехи, поляки, серби, іспанці, французи, тобто в добу Великого переселення народів – у V-VII ст., а Русь – наша національна спадщина.

Логічним продовженням є розділ: Україна європейська: історія і сьогодення. Автор посібника наводить історичні факти, які обґрунтовують висновок, що Україна – складова європейської цивілізації. Основні ментально-культурні орієнтири українців є європейсько-християнськими. Її культура є людино центричною, гуманістичною й євангельсько-софійною, а ключові її акценти орієнтовані на повагу до закону, правди й справедливості. Тому, на думку А. Л. Зінченка, європейські основи української культури не є декларацією про наміри, а мають під собою соціокультурні підвалини, які сформувалися історично.

Автор посібника пропонує також розглянути події революції гідності листопада 2013 – лютого 2014 рр., як приклад боротьби за євроінтеграцію. Матеріал подає хронологію подій, який супроводжується фотодокументами та переліком студентів – Героїв Небесної Сотні. За допомогою аналізу суті таких подій формується не лише фахівець-історик, а й громадянин Української держави.

Розділ про становлення фахівця-історика містить пункти: передумови успіху, послідовність у навчанні, знання історичних джерел, ерудиція історика, інтернет-ресурси у вивченні історії. А розділ: Студент-історик: право на здобуття кваліфікації та обов'язки розглядає питання про право на одержання кваліфікації фахівця-історика, обов'язки випускника-історика у суспільстві, культура суспільства й етика фахівця-історика, державні вимоги до підготовки бакалавра-історика.

Важливим питанням для формування історика є розуміння історії як наукового знання, яке набуває значення раціональної основи суспільної історичної пам'яті. Тому наступний розділ присвячений історичній пам'яті та історичній свідомості, який складається з питань: історична пам'ять, історична свідомість, формування історичної свідомості, історична свідомість і сьогодення.

X розділ посібника розглядає важливість допоміжних історичних дисциплін, світ археології, етнологію та етнографію, історичну антропологію у формуванні фахівця-історика.

Посібник містить розділ: Технологічні винаходи в історії людської цивілізації. Пропонуються до розгляду питання: найзначніші винаходи давнини, техніка доби античності, технологічні винаходи в країнах Сходу, винайдення книгодрукування, промислова та науково-технічна революція, технологічні новації після Другої світової війни. Інформаційна революція. Автор посібника пояснює, що в нашу супертехнологічну епоху для фахівця-історика також важливо знати про основні переломні моменти у розвитку науки й техніки, без яких розуміння суспільних процесів є неповним.

Актуальною сьогодні є також проблема цивілізації та довкілля, тому необхідно у фахівця формувати екологічне мислення. В посібнику пояснюється, що для історика, який оперує знаннями гуманістичного змісту, формування нової ноосферної ідеології людства є особливо важливим. А.Л.Зінченко пропонує розглянути питання історичного аспекту господарської діяльності людини і довкілля, екологічні проблеми в історії України, основні історичні віхи становлення екологізму.

Таким чином, в посібнику «Історія: Вступ до спеціальності» А.Л.Зінченка подається матеріал, який сприятиме формуванню у студента інтересу до вивчення історичних джерел,

.....
усвідомленню значення діяльності історика в плеканні історичної, культурної та екологічної свідомості. Посібник присвячений автором пам'яті українських істориків і мовознавців, переслідуваних і нищених комуністичним режимом.

Зинько О.В. ЗИНЧЕНКО А.Л. ИСТОРИЯ. ВСТУПЛЕНИЕ В СПЕЦИАЛЬНОСТЬ: УЧЕБ. ПОСОБ. ДЛЯ СТУД. ВУЗОВ СПЕЦ. «ИСТОРИЯ» / А.Л.ЗИНЧЕНКО. – ТОВ «МЕРКЬЮРИ-ПОДОЛЬЕ», ВИННИЦА, 2014. – 236 С.

В статье прорецензировано учебное пособие А.Л.Зинченко, в котором рассматривается предмет и задачи истории как науки, основные этапы её развития; раскрывается значение основных исторических дисциплин.

Ключевые слова: история, национальное наследие, революция достоинства, исторические источники, вспомогательные исторические дисциплины.

Zinko O.V. ZINCHENKO A.L. HISTORY. INTRODUCTION TO SPECIALITY: TEXTBOOK FOR UNIVERSITY STUDENTS. SPEC. «HISTORY» / A.L.ZINCHENKO. - LLC «MERCURY-PODOLIE», VINNITSA, 2014. - 236 S.

The article reviews the manual of A.L.Zinchenko, which outlines the object and purpose of history as a science, the main stages of its development, reveals the significance of the major historical disciplines.

Key words: history, national heritage, dignity revolution, historical sources, auxiliary historical disciplines.

УДК 002.2(477.43/.44) «18-19»

С.І. Дровозюк

КАРОЄВА Т.Р. ПРОВІНЦІЯ У ГАЛАКТИЦІ ГУТЕНБЕРГА: КНИЖКОВА КУЛЬТУРА ПОДОЛЯН ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ ст. – ВІННИЦЯ, 2014. – 414 С.

Прорецензовано монографію, яка є результатом дослідження книжкової культури Подільської губернії другої половини ХІХ – початку ХХ ст., здійсненого з позицій дисциплінарної матриці історії.

Ключові слова: книжкова культура, Подільська губернія, трансдисциплінарність, дисциплінарна матриця.

Рецензована монографія є результатом багаторічних історико-книгознавчих досліджень авторки, частково відображених у низці її попередніх публікацій. Звернення дослідниці до цієї теми не є випадковим. Тетяна Кароєва, будучи фаховим книгознавцем, тривалий час працювала у книжковій галузі подільського регіону, цікавилася її теоретичними та прикладними аспектами. Її дослідницька практика довела, що студіювання профільної проблематики у межах однієї дисципліни чи навіть кількох споріднених книгознавчих дисциплін не може пояснити всього розмаїття книжкової культури краю. Отже звернення Т. Кароєвої до історичної площини витоків книжності стало логічним кроком у розумінні внутрішньої логіки розвитку галузі.

На початку ХХІ ст. гуманітарна спільнота дійшла висновку про те, що книга як така не вмирає, вона лише втрачає функцію основного каналу соціальної комунікації в інформаційному контексті, хоча зберігає свій духовний, інтелектуальний та естетичний потенціал. Тому її студіювання не втрачає актуальності. Незалежно від матеріальних (паперових чи електронних) носіїв книга продовжує впливати на поступальний розвиток людства.

Рецензована монографія є першим комплексним дослідженням книжкової культури окремого регіону на теренах України. Авторка запропонувала її вивчення на базі дисциплінарної матриці історії. Традиційно історики-книгознавці у своїх наукових студіях використовують принцип історизму, здійснюючи міждисциплінарні студії, але у монографії застосований трансдисциплінарний підхід до вивчення книжкового життя краян. Бажання зрозуміти динаміку його розвитку привело Т. Кароєву також до використання культурологічного підходу, що зумовило аналіз книжкової культури не з позицій галузевої структури, як це традиційно виконують профільні фахівці, а з історико-антропологічної. Цей підхід дозволив охарактеризувати подолян як творців та носіїв книжкової культури у певних історичних умовах. З комплексу методологічних засад виросла запропонована структура